

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OAV (OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI) KORXONALARINING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH MEXANIZMLARI

Sharipova Shahlo Istamovna

Renessans ta'lim universiteti

Matematika va Tabiiy fanlar kafedrası katta o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17413304>

Bugungi globalashuv va raqamli transformatsiya davrida Ommaviy axborot vositalari (OAV) nafaqat axborot tarqatuvchi, balki iqtisodiy jihatdan faol biznes subyekti sifatida ham shakllanmoqda. Raqamli iqtisodiyotning tez sur'atlarda rivojlanishi OAV korxonalaridan yangi moliyaviy boshqaruv yondashuvlari, innovatsion biznes-modellar va barqaror daromad manbalarini joriy etishni talab qilmoqda.

OAV korxonalari uchun moliyaviy barqarorlik — bu nafaqat foyda olish, balki uzluksiz faoliyat yuritish, raqobatbardosh bo'lish va axborot sifatini saqlash imkoniyatidir.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida OAV korxonalari bir qator moliyaviy muammolarga duch kelmoqda. Avvalo, reklama daromadlarining katta qismi global raqamli platformalarga o'tib ketgani sababli an'anaviy OAVning asosiy daromad manbalari qisqarib bormoqda. Foydalanuvchilar bepul axborotga o'rganib qolganliklari uchun pullik obuna tizimlari yetarlicha samarali ishlamayapti. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalarni joriy etish uchun zarur bo'lgan infratuzilma xarajatlarining yuqoriligi, malakali IT va media mutaxassislar yetishmasligi ham muhim to'siq bo'lib turibdi. OAV korxonalari daromad manbalarining cheklanganligi, huquqiy va soliq tizimidagi noaniqliklar, shuningdek, intellektual mulkni himoya qilishdagi muammolar sabab barqaror moliyaviy holatni saqlab qolishda qiynalmoqda. Natijada, raqamli raqobat sharoitida OAVlarning iqtisodiy mustaqilligi va uzoq muddatli moliyaviy barqarorligini ta'minlash uchun yangi strategiyalar zarur bo'lmoqda.

Moliyaviy barqarorlik — bu korxonaning o'z faoliyatini davom ettirish, majburiyatlarini o'z vaqtida bajarish va moliyaviy xavflarni boshqarish qobiliyatidir.

1-jadval

OAV korxonalari uchun tushuncha ko'rsatkichlar

Ko'rsatkich	Tavsif
Likvidlik koeffitsienti	Qisqa muddatli majburiyatlarni qoplash imkoniyati
Rentabellik darajasi	Foydaning sof daromadga nisbati
Kapital aylanish tezligi	Aktivlardan foydalanish samaradorligi
Diversifikatsiya indeksi	Daromad manbalarining turlicha bo'lishi
Raqamli investitsiya darajasi	IT va media texnologiyalarga yo'naltirilgan sarmoyalar ulushi

Jadvalda keltirilgan ko'rsatkichlardan ko'rinib turibdiki, OAV korxonalarining moliyaviy barqarorligini baholashda nafaqat foyda miqdori, balki ularning aktivlardan foydalanish samaradorligi, likvidlik darajasi, kapital aylanish tezligi hamda daromad manbalarining diversifikatsiya darajasi muhim o'rin tutadi. Shuningdek, raqamli investitsiya darajasi ham korxonaning texnologik rivojlanish holatini ko'rsatuvchi asosiy mezonlardan biridir. Ushbu

ko'rsatkichlar o'zaro uyg'un holda tahlil qilinsa, OAV korxonasining iqtisodiy barqarorligi, raqobatbardoshligi va uzoq muddatli moliyaviy salohiyati to'liq baholanadi.

OAV korxonalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda bir nechta strategik yo'nalishlar muhim ahamiyat kasb etadi. Eng avvalo, daromad manbalarini diversifikatsiya qilish zarur bo'lib, bu pullik obunalar, onlayn reklama va tarmoq marketingi, brendli kontent hamda podkast, video platformalar va mobil ilovalar orqali qo'shimcha daromad olishni o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarni joriy etish OAV faoliyatining samaradorligini oshiradi — sun'iy intellekt yordamida kontentni tavsiya qilish, Big Data orqali auditoriyani tahlil qilish va blockchain texnologiyasi orqali mualliflik huquqini himoya qilish bunga misol bo'la oladi. Moliyaviy barqarorlikni oshirishda xarajatlarni optimallashtirish ham muhim o'rin tutadi: bulutli texnologiyalar, avtomatlashtirilgan reklama tizimlari va freelancing amaliyotlari xarajatlarni kamaytirishga yordam beradi. Shuningdek, hamkorlik va investitsiyalarni jalb etish orqali OAVlar o'z faoliyatini kengaytirishi, xususiy va xorijiy investorlar bilan ishlashi, xalqaro grantlardan foydalanishi hamda startaplar bilan yangi media loyihalarni amalga oshirishi mumkin. Shu tarzda, ushbu to'rtta mexanizm OAV korxonalarining raqamli iqtisodiyotdagi moliyaviy mustahkamligini ta'minlashning asosiy yo'nalishlari sifatida qaraladi.

2-jadval

OAV korxonalari uchun raqamli iqtisodiyotdagi biznes-modellar

Biznes modeli	Asosiy xususiyat	Moliyaviy afzallik
Freemium	Asosiy kontent bepul, premium versiya pullik	Obunachilar soni ortadi
Subscription	Oylik yoki yillik to'lov asosida kirish	Barqaror daromad manbai
Sponsored content	Reklama beruvchilar bilan hamkorlik	Brend imidjini oshiradi
Crowdfunding	Foydalanuvchilar homiyligi	Mustaqillik va erkinlikni saqlaydi

Jadvalda keltirilgan biznes-modellar tahlili shuni ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida OAV korxonalari uchun freemium, subscription, sponsored content va crowdfunding modellarini qo'llash eng samarali yo'ldir. Ushbu modellar OAVlarga barqaror daromad manbalarini shakllantirish, auditoriyani kengaytirish va mustaqil faoliyat yuritish imkonini beradi. Ayniqsa, pullik obuna va homiylik asosidagi modellar media tashkilotlarning moliyaviy mustaqilligini oshiradi, crowdfunding esa jamoatchilik ishonchini kuchaytiradi. Natijada, OAV korxonalari raqamli biznes-modellarni kompleks tarzda qo'llash orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashi va raqobatbardoshligini mustahkamlashi mumkin.

O'zbekiston OAV bozori so'nggi yillarda raqamli transformatsiyaga faol o'tmoqda. Shu sababli quyidagi yo'nalishlar strategik ahamiyatga ega:

- Axborot platformalarini raqamlashtirish (veb-sayt, mobil ilova, podkastlar).
- Mahalliy reklama ekotizimini rivojlantirish.
- Media startaplarni inkubatsiya dasturlari orqali qo'llab-quvvatlash.
- Davlat-xususiy sheriklik asosida media loyihalarni moliyalashtirish.
- Axborot texnologiyalari sohasida kadrlarni qayta tayyorlash.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida OAV korxonalarining moliyaviy barqarorligi — bu innovatsion texnologiyalarni joriy etish, daromad manbalarini diversifikatsiya qilish va samarali boshqaruv mexanizmlarini tatbiq etish orqali ta'minlanadi.

O'zbekiston uchun bu jarayon nafaqat iqtisodiy, balki axborot xavfsizligi va milliy media mustaqilligini ta'minlash nuqtai nazaridan ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shuning uchun OAV korxonalari raqamli texnologiyalar, moliyaviy innovatsiyalar va xalqaro hamkorlik asosida o'z barqaror rivojlanish strategiyasini shakllantirishi zarur.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning "Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni, 2020-yil.
2. O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi. (2023). Raqamli O'zbekiston – 2030 strategiyasi. Toshkent.
3. OECD (2023). Digital Economy Outlook 2023. Paris: OECD Publishing.
4. Hasanov Sh. (2022). "OAV iqtisodiy mustaqilligi va moliyaviy barqarorlik masalalari." O'zbekiston iqtisodiy axborotnomasi, №3, 45–52-betlar.
5. UNDP (2021). Digital Transformation in Media: Trends and Challenges. New York: United Nations Development Programme.
6. Kotler, P. & Keller, K. (2020). Marketing Management (16th Edition). Pearson Education.